

KORUPCIJA U SRBIJI I OKRUŽENJU

CORRUPTION IN SERBIA AND NEIGHBORING COUNTRIES

Ivanović Jelena¹, Marko Teslić²

REZIME

Korupcija kao pojam i konstitutivni element nisu još uvek na jasan način definisani u Republici Srbiji. Definicija koja se koristi u RS je definicija koju propisuje Zakon o Agenciji za borbu protiv korupcije. Korupcija kao odnos koji se zasniva zloupotrebom službenog, odnosno društvenog položaja ili uticaja, u javnom ili privatnom sektoru, u cilju sticanja lične koristi ili koristi za drugoga. Uporedna praksa u svetu korupciju shvata kao zloupotrebu ovlašćenja radi lične koristi ("*abuse of power for private gain*"). Ovaj koncept se koristi u Globalnom programu Ujedinjenih nacija protiv korupcije, koji je prihvaćen i u praksi Evropske unije. O rasprostranjenosti ovog problema govori činjenica da se Srbija 2012. godine našla na 80. mestu od 176 zemalja.

Osnovni interes svakog čoveka je maksimizacija ličnog interesa. Sebični interes je motiv zbog kojeg ljudi stupaju u međusobne odnose, kao i motiv pojavljivanja korupcije.

Osnivač savremene ekonomske nauke Adam Smit je još pre više od dva veka jasno izložio sledeću koncepciju. Svako je spreman da uloži nešto, neki resurs kojim raspolaže jedino u slučaju da od takve investicije dobije veću vrednost od one koju je uložio. Svako se trudi da maksimizuje razliku između vrednosti ulaganja i prinosa od tog ulaganja. „Niko ne može da me plati onoliko malo, koliko malo ja mogu da radim“ predstavlja specifičan, mada po društvo poguban, oblik takve maksimizacije. Poseban oblik takve maksimizacije predstavlja tzv. traganje za rentom (*rent seeking behaviour*). Renta predstavlja ukupan prihod koji je veći od troškova vezanih za taj prihod. Postoje određeni slučajevi korupcije koji se javljaju u situacijama u kojima ne postoji renta, ali najznačajniji, najrasprostranjeniji i po svojim posledicama najopasniji oblici korupcije vezani su za situacije u kojima se stvara renta.

Prema ekonomskim posledicama, moguće je identifikovati nekoliko vrsta korupcije:

- a. korupcija koja omogućava primenu propisa (zakona), tzv. korupcija bez krađe;
- b. korupcija koja omogućava izigravanje, odnosno kršenje propisa (zakona), tzv. korupcija uz krađu;
- c. korupcija koja dovodi do promene, odnosno stvaranje novog propisa (zakona).

---

¹ Fakultet za poslovno industrijski menadžment „UNION“ Univerziteta u Beogradu

² JKP Informatika, Novi Sad

Zašto se uopšte javlja korupcija u državnim službama? Postoje dva mišljenja. Prvo se zasniva na činjenici da podsticaji nisu efikasni. Službenik koliko god brzo i efikasno radi, njegova plata ostaje ista, tako da se optimizacija ponašanja državnih službenika zasniva na minimizaciji napora pri zadatom prihodu. Drugo, službenici znaju da će preduzeća ponuditi mito i zato odugovlače sa poslom. Ova dva vida korupcije spadaju u tzv. *administrativnu korupciju*, tj. onu korupciju koja na osnovu pristrasnih odluka državnih službenika onemogućava potpuno i nepristrasno sprovođenje državnih propisa. Međutim, po svojim posledicama, najteži vid korupcije je tzv. *politička korupcija*. To je vid korupcije koji dovodi do promene propisa, odnosno do promene zakona u skladu sa parcijalnim interesima koruptora. Da bi se korupcija sprečila naša zemlja je donela Nacionalnu strategiju za borbu protiv korupcije.

U Republici Srbiji prva Nacionalna strategija za borbu protiv korupcije doneta je 2005, a Akcioni plan 2006. Agencija za borbu protiv korupcije je 2012. podnela izveštaj o sprovođenju Strategije. Rezultati koji su dobijeni pokazali su da u najvećoj meri ostvareni ciljevi u oblasti ustanovljavanja pravnog i institucionalnog okvira za prevenciju i suzbijanje korupcije, sprečavanja sukoba interesa u javnom sektoru, uključivanja u regionalnu i međunarodnu borbu protiv korupcije, kao i uspostavljanja etičkih standarda i transparentnog finansiranja političkih stranaka. Neka pitanja, kao što su reforma pravosuđa, procesi privatizacije i javnih nabavki, i dalje izazivaju zabrinutost u pogledu korupcije, dok nedovoljna transparentnost vlasništva nad medijima i mogućnost nedozvoljenog uticaja na uređivačku politiku, nedovoljno učešće javnosti u zakonodavnom procesu i budžetskom planiranju još uvek nisu rešena. Agencija je definisala dve vrste problema i izazova u postupku nadzora nad sprovođenjem Strategije iz 2005. godine. Prvo, proces prikupljanja informacija i izveštaja od obveznika Akcionog plana iz 2006. godine, nailazio je na brojne poteškoće, iz razloga što obveznici ne ispunjavaju svoju zakonsku dužnost izveštavanja na blagovremen i potpun način. Drugo, nekonzistentna sadržina Strategije iz 2005. godine i Akcionog plana iz 2006. godine, uzrokovala je nedoumice u pogledu toga koje je aktivnosti potrebno sprovesti i u čijoj su one nadležnosti. Nacionalna strategija za RS za period od 2013. do 2018. godine zasniva se na razvijenoj svesti i političkoj volji da se postigne značajan napredak u borbi protiv korupcije uz poštovanje demokratskih vrednosti, vladavine prava i zaštite osnovnih ljudskih prava i sloboda.

Korupcija je pojava koja prožima celokupno društvo. Strategija navodi da će se u pojedinim oblastima prioritarno delovati jer su te oblasti prepoznate kao ključ za izgradnju i jačanje sistemskih antikorupcionih mehanizama. U ograničenom periodu i sa ograničenim resursima nije moguće rešiti sve probleme u svim oblastima, ali će se nastojati da se Strategijom stvore čvrsti temelji za buduću borbu protiv korupcije. Na osnovu kvalitativnih i kvantitativnih analiza, indikatora o trendovima, obimima, pojavnim oblicima i drugim pitanjima vezanim za korupciju u Srbiji utvrđene su oblasti prioritarnog delovanja. Prioriteti su zasnovani na različitim izvorima informacija, uključujući i: godišnje izveštaje Agencije o sprovođenju Strategije iz 2005, izveštaje Saveta za borbu protiv korupcije), analize potreba urađene za potrebe izrade Strategije, izveštaja Evropske komisije o napretku Republike Srbije iz 2012. godine, analiza u okviru Grupe država za borbu protiv korupcije Saveta Evrope, Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj i

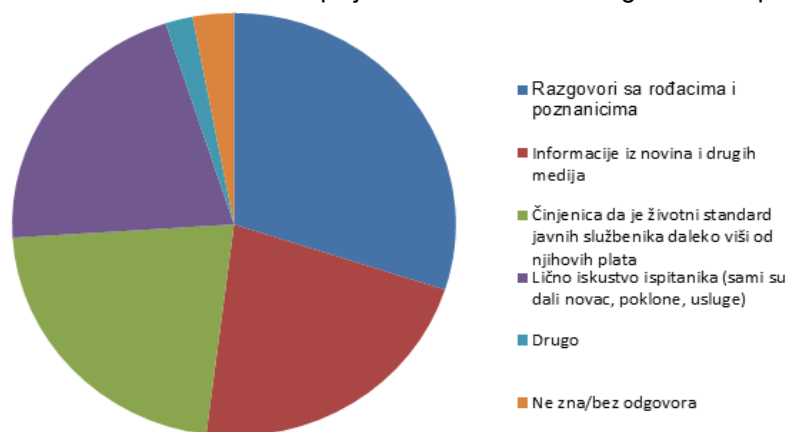
Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije, modela planova integriteta koji su nastali u saradnji sa organima vlasti u procesu koji je koordinirala Agencija, analize percepcije građana o korupciji, izveštaja civilnog sektora, kao i drugih relevantnih dokumenata.

Iako je donesen Zakon o finansiranju političkih aktivnosti i Republika Srbija unapredila pravni okvir u ovoj oblasti, korupcija u politici i dalje postoji. Praksa je pokazala da pojedina zakonska rešenja imaju nedostatke, naročito u pogledu obaveza lica koja su u vezi sa političkim subjektima, korišćenja javnih resursa, kao i obaveza organa nadležnih za kontrolu finansiranja političkih subjekata. Do sada nije izvršena ni jedna eksterna revizija političkih subjekata, jer oni nisu bili predviđeni zakonom kao obavezni subjekti revizije Državne revizorske institucije. Iako je Agencija pokazala značajne rezultate na polju sprečavanja sukoba interesa u smislu nespojivosti funkcija, pitanje sukoba interesa u smislu otklanjanja uticaja privatnog interesa lica koja vrše javne funkcije nije adekvatno regulisano.

Javnost i organizacije civilnog društva imaju ulogu u transparentnosti rada i odgovornosti političara. Usvajanje propisa u Republici Srbiji, na svim nivoima, nailazi na nedovoljnu uključenost javnosti i time se stvara pogodno tlo za korupciju i zloupotrebu. Razlozi za to su odsustvo zakonske garancije da će u svim slučajevima usvajanju propisa prethoditi javne rasprave i da će njihovi predlozi biti razmotreni. U Republici Srbiji nije regulisan proces lobiranja, kao mehanizma za uticaj zainteresovanih pojedinaca i grupa na usvajanje propisa i donošenje odluka.¹

Razlozi zbog kojih se javlja korupcija su opšta moralna kriza, opšte siromašenje društva i nepostojanje pravne države (22%), uz loše zakonodavstvo i neefikasnost sudskog sistema (6%) kao i nedostatak jasne administrativne kontrole (2%). Korupcija se u našem društvu najčešće koristi u cilju zaobilaženja zakonskih obaveza i normi (26%); zatim, pri pokušaju da se promene postojeće zakonske norme radi nečije koristi i interesa (24%); a tek onda u nastojanju da ljudi ostvare neka svoja, postojećim zakonskim normama, zagarantovana prava (20%).

Procene o raširenosti korupcije su zasnovane na odgovorima ispitanika:

¹ Beogović B, Mijatović B, Korupcija u Srbiji, str:45